

במקום להגיב לטרור [?] לייבש את הביצה

written by פרופ' זכי שלום | 12.10.2026

שוב אנו מופתעים. הפיגוע בטיסת פליי דובאי, שבו עלה חשד לניסיון השתלטות על תא הטייס, מחזיר אותנו לשאלה שהיינו צריכים לשאול מזמן: איך אפשר למנוע את מהטרוריסטים להפגיע אותנו שוב ושוב?

כאן טמון אחד הכשלים המרכזיים בהתמודדות עם טרור [?] כשל הדמיון. כשאנחנו סוגרים בפני הטרור דרך אחת, הוא מחפש אחרת. מול כל גדר, מצלמה או מערכת הגנה, הוא מפתח שיטת פעולה חדשה. זהו מאבק למידה מתמיד בין התוקף למתגונן, אלא שלתוקף יש יתרון מובנה: הוא בוחר את הזמן, המקום וצורת ההתקפה. לכן השאלה איננה רק כיצד להתמודד עם האיום המוכר, אלא איך לדמיין את האיום שאיננו מכירים.

הלקח הזה קיבל משמעות טראומטית ב-7 באוקטובר 2023. ישראל בנתה סביב רצועת עזה מערכת הגנה רב-שכבתית: גדר, מכשולים, מודיעין, תצפיות ויכולת צבאית [?] אך כל זה לא עזר, והאויב הצליח להפגיע אותנו.

כדי לפתור את הבעיה נידרש לחדור לרובד עמוק יותר. גם אם נצליח לחסום שיטת טרור מסוימת, הטרור ישוב וילבש צורה אחרת כל עוד התשתית הרעיונית והחברתית המזינה אותו ממשיכה להתקיים.

אחת הדוגמאות המובהקות לכך היא ההסתה. מדינה יכולה לעצור מחבלים, להרוס תשתיות טרור ולפתח מערכות הגנה מתקדמות, ובכל זאת להתמודד שוב ושוב עם דור חדש של טרוריסטים שגדל בסביבה שבה, אלימות והאדרת המוות מוצגות כלגיטימיות.

אין פירוש הדבר שכל אדם הנחשף להסתה יהפוך למחבל, ואין ליצור משוואה פשטנית בין מסר מסית לבין טרור. אולם אי אפשר להתייחס להסתה כאל רעש רקע שצריך ללמוד "לחיות איתו". כאשר חברה מציגה לאורך זמן פגיעה בישראל או ביהודים כמעשה מוצדק, ומתייחסת אליה כאל סימן לגבורה והקרבה, היא יוצרת את הסביבה הרעיונית שבתוכה האלימות נעשית אפשרית ואף לגיטימית.

ישראל כשלה לאורך השנים בהתמודדות שיטתית עם תופעת ההסתה. למרות יוזמות של משרדי ממשלה וגופים ציבוריים, ההסתה לא הוגדרה במידה מספקת כאתגר של ביטחון לאומי המחייב משאבים, מודיעין, מחקר, קשב מדיני ומאמץ מתמשך. הכשל אינו רק מבצעי, אלא קשור גם לקושי להבין לעומק את עולמו הפסיכולוגי, התרבותי והאידיאולוגי של היריב.

המאבק בהסתה אינו מוטל רק על הממשלה וגופי הביטחון. הוא נוגע גם למערכת החינוך, לתקשורת, למחקר, לרשתות החברתיות ולציבור. במשך השנים התרגלנו לעוד סרטון הסתה, עוד קריאה להשמדת ישראל, עוד חומר לימוד בעייתי ועוד מסר המעניק לגיטימציה לאלימות. אנחנו

מתרגזים, מגנים וחוזרים לשגרה. כך הופכת ההסתה לרעש רקע.

אבל אם המלחמה בטרור היא יעד לאומי, היא אינה יכולה להסתיים בשדה הקרב. כל עוד אנו מסתפקים בסיכול המחבל, בפגיעה בארגון או בחסימת שיטת פעולה מסוימת, בלי לפעול נגד התשתית שמצמיחה את הטרור מחדש ² אנו למעשה מקבלים את התחדשותו כגזירת גורל. ישראל צריכה לפעול גם נגד התנאים הרעיוניים והחברתיים שנוצרת בהם הלגיטימציה לטרור, ולגבות מהמסיתים ועוזריהם מחיר כבד, שיוביל אותם למסקנה שהאינטרס שלהם מחייבם "להחליף דיסקט".

אין מערכת ביטחון שיכולה למנוע כל פיגוע, ואין מדינה שיכולה להבטיח שלא תופתע לעולם. לכן אנחנו חייבים להציב יעד רחב בהרבה: לא רק לשבש שוב ושוב את דרכי הפעולה של אויבינו, אלא להביא לשינוי יסודי בתנאים, בתמריצים ובדפוסי החשיבה המזינים את הטרור.

אנחנו לא יכולים להצליח למנוע כל פיגוע בפני עצמו. מתישהו תמיד נופתע וניכשל. במקום זאת עלינו לייבש את הביצה שמצמיחה את הטרור ואת האידאולוגיה שהוא נשען עליה. עלינו לפתח תרבות מתמדת של ערנות, דמיון, למידה ואי השלמה עם ההבנה הנוכחית שלנו את האויב. הדרך להבין את הפיגוע הבא מתחילה דווקא במסר שכבר שמענו וראינו, ובחרנו שלא להקשיב לו. בעיקר, עלינו להפסיק להתייחס להסתה כאל זמזום טורדני שאפשר לחיות איתו.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 09 באוקטובר 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.